

BESZÁMOLÓK A KONGRESSZUS KIRÁNDULÁSAIRÓL

D 1 Magyarországi karszthidrogeológiai és speleológiai objektumok

A X. Nemzetközi Speleológiai Kongresszus utáni 10 napos hidrogeológiai kirándulásra 1989. augusztus 21. és 31. közötti időszakban került sor. A résztvevők száma 19 országból 52 fő volt, a vezetők száma átlag 5 fő volt.

Két autóbusszal tettük meg a Budapest—Pécs—Keszthely—Tapolca—Tihany—Tés—Veszprém—Budapest—Vác—Ipolytarnóc—Eger—Miskolc—Aggtelek—Jósvafő—Budapest közötti utat. A legfontosabb hidrogeológiai programok az alábbiak voltak: a pécsi Tettye-forrás és a mecseki karszt rövid összefoglaló ismertetése, a Hévízi-tó és a Dunántúli-középhegység hidrogeológiai viszonyainak előadása, a tihanyi gejzirkúpok bejárása, a Tési Kutató Állomás vizsgálati eredményeinek előadása, a budapesti hévforrások fürdőügyi hasznosításának bemutatása, az ipolytarnóci ősseleitek megtekintése, a Bükk-fennsík morfológiai viszonyainak tanulmányozása, Aggteleken a Béke-barlang melletti karsztkorróziós mérőállomáson szerzett tapasztalatok ismertetése, a jósvafői Kutató Állomás hidrogeológiai és barlangklimatológiai eredményeinek előadása, valamint a szomszédos Délszlóvák Karszton végzett ásványtani, barlangklimatológiai és hidrogeológiai kutatások filmvetítéssel történő bemutatása.

A kirándulás során összesen 15 barlangot látogatunk meg: Abaligetű-barlang, Csersegtomaji-kút-barlang, Tapolcai-tavasbarlang, tapolcai Kórház-barlang, kapolcsi Pokollik, tési Alba Regia-barlang, Budai Vár-barlang, Bükk-hegységben a Létrásivizesbarlang, Miskolc-Tapolcai Barlangfürdő, lilla-füredi István és Anna-barlang, aggteleki Baradla-barlang és Béke-barlang, valamint a jósvafői Vass Imre-barlang és az esztramosi Földváry Aladár-barlang.

A kirándulás programjának összeállításakor az volt a cél, hogy jelentősebb karszterületeink legnagyobb barlangjait és legfontosabb kutatási eredményeit bemutassuk. Ezért a kirándulás nagyobb fizikai igénybevételt és kötöttséget jelentett, mint amit előre meghirdettünk. Az előadások állandó tolmácsolása miatt a szakmai bemutatók túl hosszúak nyúltak, amely egy-két esetben — különösen a fiatalabb korosztály részéről — elégedetlenséget váltott ki. Nem vettük észre azonnal, hogy egyeseket főként a szakmai rész, másokat viszont a barlangjárás érdekelt. A kirándulás alatti és utáni kritikai megjegyzésekből kitűnt, hogy célszerű lett volna naponta egyeztetni a programot a résztvevőkkel a várható igénybevétel szempontjából. Ennek megfelelően egy két programot ki lehetett volna hagyni.

Fentiek ellenére megállapíthatjuk, hogy a kirándulás informatív lebonyolítása és élménygazdasága lehetővé tette, hogy a résztvevők megfelelő

A D 1 kirándulás résztvevői (Borzák P. felv.)

szinten szerezenek ismereteket barlangjainkról, feltáró kutatásunk jellegéről és tudományos eredményeinkről. Ezt igazolta néhány résztvevő levélben közölt köszönete és a kirándulást méltató szavai.

Összefoglalóan elmondhatjuk tehát, hogy a D 1-es hidrogeológiai kirándulás — kisebb nehézségek ellenére — jól sikerült és feladatát betöltötte. Badacsonyomajon borkóstoló, Tésen táborút, Jósvalfőn pedig eső miatt a kultúrházban rendezett bűcsűvacsora, gitáros éneklés és táncmulatság tette színesebbé a hidrogeológiai kirándulás eseménysorát.

Rényei Márta

D 2 Szeleoterápiai és szeleoklimatológiai központok

A X. Nemzetközi Szeleológiai Kongresszust követő kirándulások közül a D 2-es jelű barlangterápiás és barlangklimatológiai centrumok bemutatását ígérte. A program sajnos már eleve bezúgult az optimális elképzelésekhez képest, hiszen *dr. Kövesi Gyula* halála miatt a „gazdátlanul” maradt *abaligeti* gyógyhely meglátogatásáról le kellett mondanunk. Már a kongresszus idején ért bennünket a következő súlyos csapás, értesülvén, hogy a szeleológia szellemétől teljesen idegen politikai megfontolások miatt a *Gombaszögi-barlang* és az emellett kiépült szeleoklimatológiai kutatóállomás meglátogatására sem kerülhet sor.

Így a 3 szovjet, 2 belga és 1 kínai vendég *Gábor Miklós*, *dr. Tardy János* és *dr. Horváth Tibor* kíséretében a rendelkezésre álló idő alatt a következő programot teljesítette:

— *Ipolytárnócon* megismerkedtek a természetvédelmi terület páratlan geológiai ritkaságokkal szolgáló, esztétikailag is különleges élményt nyújtó kiállításával.

— Részletes tájékoztatást kaptak az *Aggteleki Nemzeti Parkról*, sétát tettek a *Baradla-barlangban*, meglátogatták a jósvalfői *Béke-barlang* terápiai részét, megismerkedtek az ehhez csatlakozó gyógyászati intézmény munkájával, eredményeivel, jártak a *Vass Imre-barlangban* és részletes betekintést nyertek a *Papp Ferenc* kutatóállomás klimatológiai munkájába.

— Látogatást tettek a *Kiskunsági Nemzeti Parkban*, az általános tájékoztatón túl részletesen megismerkedhettek a *Töserdő* különleges flórájával, faunájával.

— *Tapolcán* megismerkedtek a Tapolcai- és Káli-medence történetével, geológiai érdekességeivel, meglátogatták a tó nélküli *Tavas-barlangot* és részletesen megismerkedhettek a *Kórház-barlanggal* és a kórházban működő barlangterápiás intézmény munkájával, gyógyeredményeivel.

— Meglátogatták a *tihanyi* természetvédelmi területet, bepillantást nyerve annak védett botanikai, zoológiai értékeibe.

— Látogatást tettek a *Szemlő-hegyi-barlangban*, megismerkedtek azokkal az elképzelésekkel, melyek

a barlang egy részének gyógyászati hasznosításával kapcsolatosak.

— Az országjárás során minden útba eső természeti, kultúrhistoriai vagy néprajzi érdekesség megtekintésére, megismerésére mód és lehetőség nyílt.

A program előzetes szervezése megfelelőnek bizonyult, időbeni csúszás, a szállás-étkezés biztosításában fennakadás, egyéb szervezési gond nem adódott. Mindezért köszönet illeti a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztériumot, az Aggteleki Nemzeti Park illetékeseit, a Papp Ferenc kutatóállomás munkatársait, a Borsodi Szénbányák Tröszt üzemi főorvosát, a Balatonedericsi TSZ-t, a Bakonyi Bauxitbánya Vállalatot, a Kiskunsági Nemzeti Park vezetőit és dolgozóit.

Dr. Horváth Tibor

D 3 Prehisztorikus emlékek Magyarországon

A X. Nemzetközi Szeleológiai Kongresszus régészeti szekciójának ülésére 1989. augusztus 18-án került sor. A délelőtti és délutáni ülésszakon *Gerald Fuchs*, a grazi Landesmuseum Joanneum munkatársa előklételével húsz előadás hangzott el. Ebből négy őskőkori, a további tizenhat pedig főként őskori témával foglalkozott.

Az alapkérdés, ami az előadások homlokterében állt, az volt, hogy milyen szerepet játszottak a barlangok az emberiség őstörténetében, s hogyan kell értelmezni a barlangi településtípusokat az őskori ember kultúrájában. Az előadók között meglepően nagy számban szerepeltek a bolgár régészek.

A régészeti szekció kirándulásán — augusztus 21–24-én — a szakmai kíséretet ellátókkal együtt összesen 18 fő vett részt. A program keretében megtekintettük a Szeleta-barlangot, a Suba-lyukat, az Istállóskői- és a Baradla-barlangot, illetve a vértesszöllösi őstelepet. Vendégeink meglátogatták a miskolci Herman Ottó Múzeum ez alkalomra rendezett Borsod-Abaúj-Zemplén megye őskora című kiállítását és a nevezetes süttöi őslénytani lelőhelyek egyikét is. A Szeleta-barlangban a bemutatás érdekében újrametszett profilt tanulmányozhatták a kollégák.

A kirándulás szakmai vezetését *dr. Ringer Árpád*, *dr. Hevesi Attila*, *dr. Jánossy Dénes* és *dr. T. Dobosi Viola* látta el.

A szakmai program lebonyolítását a „Prehistoric remains in Hungary” és a „The Paleolithic in Borsod-Abaúj-Zemplén County” című szakmai vezető és katalógus, valamint a Bükk Nemzeti Park jóvoltából a felkeresett bükk barlangokban elhelyezett igen szép kivitelezésű, magyar és angol feliratot táblák segítették.

A mindvégig jó hangulatú és sikeres szaktúra előkészítéséért és lebonyolításáért a szakbizottság nevében őszinte köszönetet mondok — a fenti kollégákon kívül — *dr. Szabadfalvy József* megyei múzeumigazgatónak, *dr. Bartucz Ferencnek*, a Bükk Nemzeti Park igazgatójának, illetve *Majoros Zsuzsannának* és *Regős Józsefnek*

Dr. Ringer Árpád

D 4 Magyarország paleokarsztjai

A hazánk felszíni őskarsztjának megtekintésére szervezett kirándulásnak 5 országból 8 résztvevője volt (Lengyelország 1, Nagy-Britannia 1, NSZK 2, Svédország 2, USA 2 fő). A természetvédelmi területek, működő bányák megtekintése változatos programot kínált a résztvevőknek. Természetesen más útba eső karsztos és nem karsztos látnivalókat is megtekintettünk. Érdekes módon a speciális program csak két „gyakorló” szakembert vonzott, a többiek foglalkozása változatos és a karszttól távol eső skálán mozgott. A kirándulásra 1989. augusztus 21—25. között került sor.

A túra első napján először Sárisápon a felső-triász karsztos mélyedéseit kitöltő kaolinok homokbányát tekintettük meg. A résztvevők a feké és a kitöltő anyag kontaktusán egy olyan (feltehetően) kalcedon változatot találtak, melyről még a helybeli geológus sem tudott semmi pontosabbat mondani. Csákváron a miocén korú Hipparion faunájáról híres Esterházy-barlangot kerestük fel. Gánti programunk a magyar bauxitbányászat kezdetét és fejlődését bemutató bányamúzeum megtekintésével kezdődött, majd a védett melegési külfejtés „holdbéli” formáival ismerkedtünk. Öskü mellett a Veszprémi-plató K-i peremvidékén a fennsík karsztjelenségeit tanulmányoztuk.

A második napon Márkón, a dolomitbányában a Veszprémi-fennsík több helyen fellelhető, ill.

feltételezhető vörös agyaggal, törmelékkel kitöltött sekély, egyszerű karsztformákat tanulmányoztuk. Hárskúttól Pénzesgyőrig gyalog tettük meg az utat, ez jó lehetőséget adott a Bakony karsztos folyamatainak jobb megértésére. Gerence-pusztán szenon előtti hasadékot kitöltő kalcitot néztünk, majd az Odvaskő-barlangot kerestük fel.

A harmadik napon majdnem egy teljes délelőttöt töltöttünk Iharkúton, ahol rövid geológiai és bányaművelési ismertető után két külfejtést is felkerestünk. Tapolcán a Malom-tó és a Tavas-barlang megtekintése jó alkalmat nyújtott a környék hidrogeológiai problémáinak elemzésére. Délután két karsztos természetvédelmi területet, a darvastói bauxit- és az úrkúti mangánkülfejtést látogattuk meg.

A negyedik napon különböző okok miatt késéssel érkezünk Cserszegtomajra, így sajnos a tűzálló agyagot tartalmazó karsztformák felkeresésére nem kerülhetett sor, de a kútbarlang bejárására volt vállalkozó. A többiekkel a Hévízi-tavat néztük meg. Itt ismét felmerültek a paleokarsztból történő bányászkodással kapcsolatos hidrogeológiai problémák. Hazafelé Badacsonyan megálltunk egy rövid borkostolóra. A hosszú utazás után a búcsúvacsorát jó hangulatban a balatonalmádi Határ-csárdában fogyasztottuk el.

Az utolsó, ötödik napon a Tihanyi-félsziget látványosságaival ismerkedtünk. A sok karszt után felüdítő volt az Aranyház gejzirkúp és az apátság megtekintése. Ezzel ért véget a sikeres kirándulásunk.

Utólag itt szeretnék köszönetet mondani *Nádor Annamáriának* és *Futó Jánosnak*, akik a lebonyolítás és előkészítés során segítségemre voltak.

Bakó Tamás

D 5 Magyarország vízalatti barlangjai bűvároknak

A hazai vízalatti barlangok bemutatására három kirándulást terveztek a szervezők. Sajnos a kongresszust megelőző hétre tervezett, a Hévízi-tó forrásbarlangját, valamint a Tapolcai-tavasbarlangot bemutató kirándulást (D 51) érdeklődés hiányában nem sikerült megtartani.

A kongresszus központi rendezvényének idejére a szervezők lehetőséget biztosítottak a Molnár János-barlang bejárására, melyen mindössze 3 regisztrált résztvevő vett részt (D 52).

A kongresszust követő héten pedig egyetlen ausztrál résztvevő volt kíváncsi a Kossuth-barlang, illetve az esztramosi barlangok vízalatti világára (D 53).

A kirándulások vezetője Kollár K. Attila volt.

A D 4 kirándulás résztvevői kőzetmintákat tanulmányoznak (Kárpátné Fehér K. felv.)

D 6 Magyarország idegenforgalmi barlangjai

Az augusztus 21—26. között megrendezett kiránduláson az előzetesen jelentkezett 74 fő helyett végül 9 országból 41 fő vett részt.

A kirándulás első napján a résztvevők Budapest idegenforgalmi barlangjaival ismerkedtek. Dél előtt a Szemlő-hegyi- és a Pál-völgyi-, míg délután a Vár-barlangot keresték fel. Ezt követően rövid séta keretében lehetőségük nyílt a várnegyed nevezetességeinek megismerésére.

A következő napon országjárásra indultunk, melynek első állomása a balatonfüredi Lóczy-barlang volt. Innen Tapolcára utaztunk, ahol a Tapolcai-tavasbarlang felkeresése szerepelt a programban. Este a badacsonytomaji borgazdaság pincéjében hangulatos borkóstolás zárta a napot.

Másnap reggel a Hévízi-tó megtekintésére került sor, majd utunk következő állomása az Abaliget-barlang volt. Itt lehetőség nyílt a barlangi növényesedés problémájának megvitatására. A barlanglátogatást követően a résztvevők Pécs nevezetességeivel ismerkedhettek.

A negyedik napon a résztvevők türelmét kissé próbára tevő, meglehetősen fárasztó utazás után először a Hortobágyi Nemzeti Parkban tettünk látogatást, ahol a Pásztor-múzeum és lovasbemutató megtekintésére került sor. Innen késő délután érkezünk meg Miskolcra, szálláshelyünkre.

Ötödik nap délelőtt az István-barlangot kerestük fel Lillafüreden, ahol az újonnan kialakított szakaszos világítási rendszerrel ismerkedhettek a résztvevők. Majd látogatást tettünk az Anna-barlangban. Estére érkezünk meg Jósvafőn a Tengerszem Szállóba, ahol a vacsorát követően még diavetítést láthattunk Ausztrália barlangjairól.

Utolsó nap délelőtt a Vörös-tónál rövid felszíni bejárásra került sor, majd a kirándulás résztvevői hosszútúrát tettek a Baradla-barlangban.

Végül a kirándulás programját a Miskolc-tapolcai-barlangfürdőben nagy sikert arató fürdőzés zárta.

Hazslinszky Tamás—Fleck Nóra

E 1 Budapest barlangjai

A X. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus alkalmával augusztus 13—20. között került sor a sportjellegű barlangtúrák kapcsán a budai barlangok bemutatására.

A túrák központját a Pál-völgyi kőfejtőben rendeztük be, ahol a résztvevők számára öltözködési, tisztálkodási lehetőséget egy időszakosan felállított konténer segítségével biztosítottunk.

A regisztrált résztvevők közül összesen 414 fő vett részt a meghirdetett túrákon az alábbi megoszlásban:

József-hegyi-barlang:	126 fő
Mátyás-hegyi-barlang:	68 fő
Pál-völgyi-barlang:	101 fő
Szemlő-hegyi-barlang:	42 fő
Solymári-ördöglyuk:	39 fő
Ferenc-hegyi-barlang:	38 fő

*Indulás a budai barlangtúrákra
(Kárpátné Fehér K. felv.)*

A vendégek színvonalas kalauzolását nagyban elősegítette, hogy a vezetők legnagyobb része megfelelő idegen nyelvismerettel rendelkezett. A túrák vezetésében az Acheron és a Bekey csoportok végeztek kimagasló munkát, valamint a túrákon közreműködtek az Anteus, Kinizsi, MÁFI és Papp Ferenc csoport tagjai is.

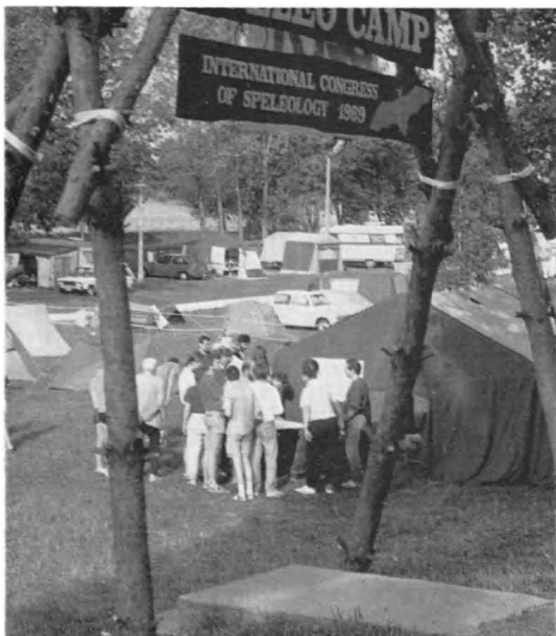
Kárpát József

E 2 Bükki barlangok

A Bükk-hegység barlangjainak bemutatására a szervezők a kongresszus központi rendezvényeit követő egymás utáni két hétben egy-egy kirándulást indítottak. A kirándulás helyszíne a Sebes-vízi DIGÉP üdülő volt. Az első kirándulás (E 21) résztvevőinek száma 18 fő, a másodiké (E 22) pedig mindössze 3 fő volt.

A kirándulások keretében a résztvevők megtekintették a lillafüredi István- és Anna-barlangot, valamint bejárták a Kiskőhíti-zsombolyt, a Fekete-, a Létrási-vizes-, a Diabáz-, az István-lápai- és a Hajnóczy-barlangokat. Nagy sikert aratott a résztvevők körében a Miskolc-tapolcai-barlangfürdőben tett látogatás.

A kirándulásokat Czakó László vezette.

*Az aggteleki túrázók tábora
(Kárpátné Fehér K. felv.)*

E 3 Alsó-hegyi zombolyok

E 4 Jósvafő—Aggtelek cseppkőbarlangjai

Az E 31 és E 42 meghirdetett túrákat a jelentkezők kívánalmának megfelelően átrendeztük, bárki szabadon választhatott, hogy melyik kiránduláson öhajjt részt venni. Végül is ezen túrákon 24 külföldi vendég látogatta meg a barlangokat. Az E 32 túra résztvevők hiánya miatt elmaradt.

Az E 41 kirándulás (28 résztvevő) rövidségénél fogva (két és fél nap) csak ízelítőt nyújthatott a karsztvidék barlangjaiból. Ennek ellenére a túrázók — akik főként az idősebb korosztály és a kevésbé sportos alkatú barlangkutatók képviselői voltak — elégedetten nyilatkoztak élményeikről.

Mindkét kirándulásra jellemző volt, hogy a több nyelvű információs anyag ellenére a résztvevők nem voltak tisztában a megnevezendő barlangok jellegével, nehézségi fokával. Mindegyik túra programjába beiktattunk egy rudabányai kirándulást (Bányász-múzeum, vasércbánya, ref. templom), amely sikeres meglepetésnek bizonyult.

A résztvevők szállítását sikerült zökkenőmentesen megoldani. Külön köszönet azoknak, akik saját gépkocsijukkal segítettek a közlekedésben. Személy szerint is köszönet illeti *Fekete Zoltánt*, a székesfehérvári Volán buszsofőrjét.

Salamon Gábor

E 5 Tési-fennsík és a Bakony barlangjai

A központi rendezvényeket megelőző és az azt követő héten kerültek megrendezésre a Bakony és ezen belül elsősorban a Tési-fennsík barlangjait bemutató kirándulások. Az előzetesen jelentkező érdeklődőknek sajnos csak a harmada (8 fő) vett részt ténylegesen e túrákon, de önellátóan, nem hivatalosan egy 20 fős kongresszusi vendégcsoport is csatlakozott részben a programokhoz. A bakonyi barlangok változatos típusai közül négyfélét mutatunk be vendégeinknek: 1. fedett karsztos víznyelő-barlangokat (Alba Regia-barlang, Bongó-, Csengő-, Háromkürtös-, Jubileumi-zsomboly), 2. hévízes keletkezésű barlangokat (Tapolcai-tavasbarlang, Kórház-barlang, Csereszegtomaji-kútbarlang), 3. posztgenetikus bazaltbarlangokat (Kapolcsi Pokollik, Pulai-bazalt-barlang), 4. lúgos hidrotermális oldódású gejzíritbarlangokat (Forrás-barlang, Csúcs-hegyi-barlang, Nyereg-hegyi-eresz).

Vendégeink elismeréssel szóltak barlangjaink látványosságairól és azok kutatottsági állapotáról. Érdeklődéssel tekintették meg az Alba Regia csoport csőszpusztai kutatóházát, különösen annak laboratóriumát. A mindennapi barlangtúrák mellett volt lehetőség felszíni kirándulásokra és városnézésre is. Estétként pedig az új csőszpusztai szeleokempingben hangulatos tábortűzi beszélgetésekkel, énekléssel zártuk a napot.

A kongresszus Bakony-túráit a sajtó is élénk figyelemmel kísérte, három cikk jelent meg a veszprémi napilapban, a „Napló”-ban, valamint a Várpalotai Városi Televízió készített riportot az eseményekről. Látogatóink benyomását egy vendégkönyvi bejegyzés részletével illusztrálnám: . . . „Az a munka, amit itt végeznek, elismerésre és csodálatra méltó, és nem hiszem, hogy bárki más nyugati technológia felhasználásával is meg tudná valósítani, amit itt létrehozta. Köszönet ezért a csodálatos héter! — Arne Nordenberg”. Tehát nem volt hiábavaló a sokhónapos előkészítő munka, a szponzorok segítsége, a házigazda Alba Regia Barlangkutató Csoport tagjainak önzetlen társadalmi munkája.

Eszterhás István